

OPONENTSKÝ POSUDEK NA DIZERTAČNÍ PRÁCI

JUDr. MARTIN ŠIMÁK:

SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ V SOUVISLOSTI S JEJICH TRESTNOU ČINNOSTÍ

I.

Problematika trestné činnosti dětí a mládeže je již mnoho let v popředí pozornosti odborné právnické, ale i laické veřejnosti. V souvislosti s přijetím zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní jednání a o soudnictví pro mládež a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů, došlo k dalšímu prohloubení zájmu o otázky, týkající se uvedené problematiky. O tom svědčí řada publikací představitelů právní nauky i praxe, v nichž je věnována pozornost nejen příčinám kriminality dětí a mladistvých, ale rovněž možnostem řešení tohoto závažného problému. V této souvislosti hraje významnou roli jednak koncepce sociálně právní ochrany dětí v České republice, jejíž právní základ je položen v zák. č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, jednak koncepce výkonu soudnictví ve věcech odpovědnosti dětí a mládeže za protiprávní jednání.

Uvedené problémy, zahrnující aspekty sociologické, psychologické i právní, vyžadují nepochybně jejich důkladnou analýzu, která je předpokladem přijetí dalších východisek jejich řešení ve všech rovinách. Především z tohoto důvodu považuji předloženou dizertační práci za záslužný počín, jímž její autor zasáhl do odborné diskuse ke shora uvedeným otázkám v rovině právní.

II.

Posuzovanou dizertační práci JUDr. Martina Šimáka, která je zaměřena na výzkum problematiky sociálně právní ochrany dětí v souvislosti s jejich trestní činností, lze nepochybně považovat za erudovaný příspěvek k tomuto závažnému společenskému tématu.

Dizertant přistoupil ke zkoumání předmětné problematiky se vši vážností, teoreticky vybaven studiem řady odborných publikací, věnovaných institutům sociálně právní ochrany dětí a soudnictví ve věcech mládeže a otázkám souvisejícím. Nepominul ovšem ani praktické dopady právní úpravy uvedených právních institutů.

Dizertační práce je systematicky uspořádána do dvou základních částí.

V první z nich dizertant formuluje teoretická východiska zkoumané problematiky. V kapitolách věnovaných sociálně právní ochraně dětí zaměřil svoji pozornost zejména na vývoj postavení dítěte ve společnosti v kontextu s vývojem sociálně právní ochrany dětí na území České republiky. Předmětem zvláštní pozornosti dizertanta je platná právní úprava sociálně právní ochrany dětí, provedená zákonem č. 359/1999 Sb.

Těžiště předložené dizertační práce je situováno do dalších kapitol teoretické části předložené dizertační práce, v nichž se její autor soustředil na základní otázky, týkající se soudnictví ve věcech mládeže. Zamýšlí se nad historickými konsekvencemi soudnictví, které je specializované na trestnou činnost mládeže a dětí. Zvláštní pozornost dizertant

věnuje rozboru základních právních dokumentů, vztahujících se k této problematice v nadnárodním i mezinárodním měřítku. V této souvislosti správně poukazuje zejména na význam Úmluvy o právech dítěte, přijaté rezolucí OSN v roce 1989. V dalším uvádí příklady právní úpravy reflektující problémy delikventní mládeže v některých vyspělých zemích západní Evropy a Ameriky.

Poslední kapitoly teoretické části dizertační práce jsou zaměřeny na rozbor platné české právní úpravy soudního řízení v trestních věcech mladistvých a nezletilých dětí. Dizertant se zde věnuje především charakteristice jednotlivých orgánů, působících v soudních řízeních ve věcech dětí a mladistvých, dále klasifikaci jednotlivých druhů opatření ukládaných těmto subjektům, a konečně specifikům jednotlivých druhů řízení, týkajících se mladistvých a dětí mladších patnácti let.

Teoretické zkoumání předmětné problematiky se stalo východiskem praktického výzkumu dizertanta, jehož průběh a výsledky jsou obsaženy ve druhé části předložené práce. Účelem výzkumu dizertanta bylo nejen ověření účinnosti platné právní úpravy sociálně právní ochrany dětí. Dizertant se pokusil na základě poznatků aplikační praxe vytvořit soubor námětů a doporučení právní úpravy *de lege ferenda*.

K realizaci praktického výzkumu dizertant využil metody akcentující tzv. kvalitativní výzkum, který se provádí cestou nenumernického šetření. V tomto rámci vedl rozhovory s užším okruhem respondentů (s kurátory pro mládež, soudci, úředníky probační a mediační služby), jejichž výsledky posléze analyzoval. Následně provedl rovněž rozbor diskuse k výsledkům těchto rozhovorů.

Vyústěním provedeného praktického výzkumu, potažmo celé dizertační práce, je poslední kapitola, ve které jsou formulovány návrhy na změnu právních předpisů regulujících zkoumanou problematiku.

III.

Dizertantem navržená doporučení změny právní úpravy zákona o soudnictví ve věcech mládeže a dalších souvisejících předpisů, založená na provedeném výzkumu, lze v mnoha ohledech akceptovat. Domnívám se však, že použité metody praktického výzkumu neumožnily dizertantovi posoudit některé problémy ve všech souvislostech. Mám na mysli především nepříliš široké spektrum profesí, resp. jejich představitelů, kteří se k dotazům dizertanta vyjadřovali. K některým námětům *de lege ferenda* postrádám názory dalších odborníků – např. psychologů, pedagogů, představitelů teorie i praxe z některých oblastí práva (zejména práva rodinného, práva trestního, civilního procesu atd.). K dalším diskusním námětům by se měly vyjádřit rovněž některé subjekty, s nimiž počítá platná právní úprava (např. advokáti). V této souvislosti nesdílím zcela návrhy dizertanta ke změně zákona č. 218/2003 Sb., zejména pak ty, které uvádí v souvislosti s ustanoveními § 92 odst. 1, § 93 odst. 1 a § 96. Změny právní úpravy v tak významné a citlivé oblasti, jakou sociálně právní ochrana dětských delikventů nepochybně je, vyžadují hlubší analýzu předmětných problémů v daleko širších souvislostech.

Přesto oceňuji úsilí dizertanta, který se pokusil pojmenovat jednotlivé problémy, vznikající v souvislosti s protiprávní činností nezletilých dětí a mladistvých, a přispěl tak významnou měrou k odborné diskusi o těchto otázkách.

IV.

Předloženou dizertační práci lze označit za práci kvalitně zpracovanou jak po formální, tak po obsahové stránce. K formálnímu zpracování dizertační práce mám pouze

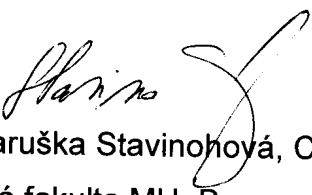
připomínku, týkající se citací použitých pramenů v textu práce, které jsou v odborné literatuře (i kvalifikačních pracích) uváděny „pod čarou“, a v textu jsou označeny pouze čísly; vždy je však třeba publikaci označit nejen jménem a příjmením autora, názvem publikace, místem a rokem vydání a vydavatelem, ale v poznámce také číslem strany, ze které je citováno.

Kromě výše uvedených připomínek nemám k posuzované práci další výhrady. Cíle vytyčené jejím zpracovatelem byly v zásadě dosaženy. Předložená dizertační práce je komplexním pojednáním o základních institutech sociálně právní ochrany dětských delikventů. Je nutno zvláště ocenit úsilí dizertanta o důkladný rozbor předmětných institutů, kritický pohled na jejich právní úpravu a analýzu jejich nedostatků, včetně označení nežádoucích důsledků při jejím uplatnění v soudní praxi. Autor posuzované práce prokázal schopnost předmětnou problematiku důkladně analyzovat a vyvodit takové závěry, které mohou být významným podkladem nejen pro odbornou diskusi, ale i pro případné legislativní změny.

V.

Vzhledem k výše uvedenému hodnocení předloženou dizertační práci JUDr. Martina Šimáka: Sociálně – právní ochrana dětí v souvislosti s jejich trestnou činností - **doporučuji k obhajobě, a po jejím úspěšném zvládnutí navrhuji udělení titulu Ph.D.**

V Brně dne 13. 9. 2007

doc. JUDr. Jaruška Stavinohová, CSc.
Právnická fakulta MU, Brno

Posudek oponenta doktorské disertační práce

Student: JUDr. Martin Šimák
Název práce: Sociálně – právní ochrana dětí v souvislosti s jejich trestnou činností
Školitel: doc. JUDr. Vilém Kahoun, Ph.D.
Oponent: doc. ing. Ladislav Průša, CSc.

Aktuálnost zvolené problematiky

Zvolené téma práce je v současné době vysoce aktuální, neboť v souvislosti s dlouhodobě rostoucí trestnou činností mládeže jsou soustavně hledány efektivní nástroje, jejichž prostřednictvím by byly realizovány pozitivní změny v této oblasti.

Svoji práci autor rozdělil do dvou hlavních částí. V první části, která má teoretický charakter, se věnuje rozboru platné právní úpravy sociálně právní ochrany dětí a to jak v obecné rovině, tak i se zaměřením na děti, které se dopustily trestné činnosti. Autor věnuje pozornost jejímu historickému vývoji, postavení dítěte ve společnosti, podrobně charakterizuje platnou právní úpravu, přičemž detailně se věnuje problematice sociálně právní ochrany dětí, které se dopustily trestné činnosti. Velmi cenné je porovnání právní úpravy této problematiky ve vybraných evropských zemích (Německo, Francie, Nizozemí, Irsko, Anglie) a v Kanadě.

Ve druhé části práce, která má praktický charakter, autor prezentuje cíl své práce, charakterizuje zvolený postup šetření, hodnotí získané výsledky a prezentuje vlastní návrhy na úpravu stěžejních právních předpisů v této oblasti.

Stanovené cíle doktorské disertační práce (splnění cílů)

Za cíl své práce si autor vytkl zjistit, zda platná právní úprava sociálně právní ochrany dětí, které se dopustily provinění resp. činu jinak trestného, je

potřebná a plní svůj účel a na základě poznatků, získaných z aplikační praxe osob zabývajících touto problematikou vytvořit soubor námětů a doporučení na změny platné právní úpravy.

Na základě takto definovaného cíle provedl kvalitativní výzkum ve formě polostandardizovaných rozhovorů a analýzy příslušných dokumentů. Otázky, jejichž prostřednictvím chtěl naplnit cíl práce, byly ověřeny v rámci předvýzkumu, domnívám se, že byly vhodně zvoleny. Odpovědi na jednotlivé otázky autor podle mého názoru velmi přesně rozebírá a analyzuje v rámci diskuse, přičemž důraz klade na nejožehavější problémy v této oblasti. Určitým dílčím nedostatkem v zásadě formálního charakteru je skutečnost, že tato kapitola není členěna např. podle odpovědí na jednotlivé otázky, což do jisté míry vede k určité nepřehlednosti této části práce.

Poznatky, získané v rámci provedeného výzkumu, jsou promítnuty do souboru návrhů změn platných právních předpisů (zákonů č. 218/2003 Sb., 359/1999 Sb., 108/2006 Sb. a 94/1963 Sb.).

Z tohoto pohledu jsem přesvědčen, že stanovený cíl disertační práce se autorovi podařilo naplnit.

Nové poznatky, které byly dosaženy v doktorské disertační práci:

Výsledky, k nimž autor v rámci provedeného výzkumu dospěl, ukázaly, že právní předpisy, které upravují problematiku sociálně právní ochrany dětí, které se dopustily trestné činnosti, jsou jako celek vyhovující a mají jenom dílčí nedostatky. Zjištěné nedostatky doporučuje autor řešit novelizací:

- zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, v platném znění,
- zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, v platném znění,
- zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění,
- zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, v platném znění.

Jím navržené úpravy jednotlivých zákonů reagují na výzkumná zjištění i na poznatky z odborné literatury, z níž autor v rámci zpracování disertační práce čerpal. Cílem předložených návrhů je především:

- přispět k zefektivnění činnosti všech pracovníků podílejících se na řešení problémů dětí, které se dopustily trestné činnosti (např. zavedení sankcí za neplnění či porušení uložených povinností, zlepšení spolupráce mezi jednotlivými subjekty, které se podílejí na sociálně právní ochraně dítěte, zvýšení individuálního přístupu k dítěti v závislosti na konkrétních sociálních podmínkách, zvýšení efektivnosti jednání soudních orgánů),
- zvýšit ochranu poškozených osob,
- zvýšit výchovné působení jak na pachatele konkrétního trestného činu, tak i na ostatní členy společnosti.

Je zřejmé, že řada těchto opatření se neobejde bez finančního, materiálního i personálního posílení soudních orgánů, orgánů sociálně právní ochrany dětí, Probační a mediační služby a Policie ČR.

Domnívám se, že předložené návrhy mají racionální povahu a jejich promítnutí do příslušných právních předpisů by přispělo k odstranění nedostatků současné právní úpravy. K jejich pojetí jako celku ani z pohledu jednotlivých dílčích opatření nemám připomínky.

Připomínky:

K předložené disertační práci nemám zásadní připomínky. Práce je napsána na vysoké profesionální úrovni, návrhy na úpravu příslušných právních norem svědčí o hlubokých znalostech autora v této oblasti. Doporučuji, aby získané poznatky byly prezentovány v odborném tisku.

Závěr:

Předloženou práci doporučuji k obhajobě před příslušnou komisí fakulty a po jejím úspěšném průběhu doporučuji autorovi práce udělit titul PhD. ve vědním oboru "Prevence, náprava a terapie zdravotní a sociální problematiky dětí, dospělých a seniorů".

Praha 11. září 2007

